SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 13. julija 2006 *

V zadevi C-539/03,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi Protokola z dne 3. junija 1971 glede razlage Sodišča Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki ga je vložilo Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska) z odločbo z dne 19. decembra 2003, ki je na Sodišče prispela 22. decembra 2003, v postopku

Roche Nederland BV in drugi

proti

Fredericku Primusu,

Miltonu Goldenbergu,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi P. Jann (poročevalec), predsednik senata, K. Schiemann, K. Lenaerts, E. Juhász in M. Ilešič, sodniki,

* Jezik postopka: nizozemščina.

generalni pravobranilec: P. Léger,
sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 27. januarja 2005,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Roche Nederland BV in druge P. A. M. Hendrick, O. Brouwer, B. J. Berghuis in K. Schillemans, odvetniki,

– za F. Primusa in M. Goldenberga W. Hoyng, odvetnik,

– za nizozemsko vlado H. G. Sevenster in J. G. M. van Bakel, zastopnici,

– za francosko vlado G. de Bergues in A. Bodard-Hermant, zastopnika,

– za vlado Združenega kraljestva E. O'Neill, zastopnica, skupaj z M. Tappinom, barrister,

– za Komisijo Evropskih skupnosti A.-M. Rouchaud-Joët in R. Troosters, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 8. decembra 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6, točka 1, Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kot je bila spremenjena s Konvencijo z dne 9. oktobra 1978 o pristopu Kraljevine Danske, Irske ter Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske (UL L 304, str. 1, in – spremenjeno besedilo – str. 77), s Konvencijo z dne 25. oktobra 1982 o pristopu Helenske republike (UL L 388, str. 1), s Konvencijo z dne 26. maja 1989 o pristopu Kraljevine Španije in Portugalske republike (UL L 285, str. 1) ter s Konvencijo z dne 29. novembra 1996 o pristopu Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske (UL 1997, C 15, str. 1, v nadaljevanju: Bruseljska konvencija).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Roche Nederland BV in osmimi drugimi družbami skupine Roche ter F. Primusom in M. Goldenbergom, ker sta ta kot imetnika evropskega patenta zatrjevala, da so bile kršene njune iz patenta izhajajoče pravice.

Pravni okvir

Bruseljska konvencija

3 V členu 2, prvi odstavek, Bruseljske konvencije, ki je uvrščen pod naslov II „Pristojnost“ in pod oddelek 1 „Splošne določbe“, je določeno:

„Ob upoštevanju določb te konvencije so osebe s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države pogodbenice.“

4 V členu 3, prvi odstavek, te konvencije je določeno:

„Osebe s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici so lahko tožene pred sodišči druge države pogodbenice samo na podlagi pravil, opredeljenih v oddelkih od 2 do 6 tega naslova.“

5 V členu 6 Bruseljske konvencije, ki je uvrščen pod naslov II, oddelek 2 „Posebna pristojnost“, je določeno:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici je lahko tožena tudi:

1. če je ena od več toženih oseb, tudi pred sodiščem kraja, kjer ima ena od njih stalno prebivališče;

[…]“

6 V členu 16 Bruseljske konvencije, ki je uvrščen pod naslov II, oddelek 5 „Izključna pristojnost“, je določeno:

„Izključno pristojna so naslednja sodišča, in to ne glede na stalno prebivališče:

[…]

4. v postopkih, ki so v zvezi z registracijo ali veljavnostjo patentov, znamk, modelov ali drugih podobnih pravic, ki jih je treba deponirati ali registrirati, sodišča države članice, v kateri je bila vložena prijava za deponiranje ali registracijo, v kateri se je deponiranje ali registracija izvedla ali se na podlagi pravnega akta Skupnosti ali mednarodne konvencije šteje za izvedeno;

[…]“

7 V členu V(d) Protokola k Bruseljski konvenciji, ki je na podlagi njenega člena 65 sestavni del omenjene konvencije, je določeno:

„Brez poseganja v pristojnost Evropskega patentnega urada v skladu s Konvencijo o podeljevanju evropskih patentov, ki je bila podpisana v Münchnu, 5. oktobra 1973, imajo sodišča vsake države pogodbenice izključno pristojnost, ne glede na stalno prebivališče, v postopkih v zvezi z registracijo ali veljavnostjo katerega koli evropskega patenta, ki je podeljen za to državo in ni patent Skupnosti ob uporabi določb člena

86 Konvencije o evropskem patentu za skupni trg, podpisane v Luxembourgu 15. decembra 1975.“

8 V členu 22 Bruseljske konvencije v oddelku 8, z naslovom „Litispendenca in sorodne pravde“ naslova II, te konvencije je določeno, da če se začnejo sorodne pravde pred sodišči različnih držav članic in potekajo na prvi stopnji, lahko vsa sodišča, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekinejo postopek ali se pod določenimi pogoji izrečejo za nepristojna. V tretjem odstavku te določbe je določeno:

„Za namene tega člena se šteje, da so pravde sorodne, če so tako tesno povezane med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov.“

9 Na podlagi člena 27, točka 3, te konvencije, pod naslovom III, o pravilih o priznavanju in izvrševanju, in v oddelku 1, z naslovom „Priznanje“, se sodna odločba ne prizna, „če je nezdružljiva s sodno odločbo, izdano v sporu med istima strankama v državi, v kateri se zahteva priznanje“.

Münchenska konvencija

10 Konvencija o podeljevanju evropskih patentov, podpisana v Münchnu 5. oktobra 1973 (v nadaljevanju: Münchenska konvencija), vzpostavlja, kot je določeno v njenem členu 1, „pravni sistem za podeljevanje patentov za izume, ki je skupen državam pogodbenicam“.

11 Evropski patent poleg skupnih predpisov o podeljevanju še vedno urejajo nacionalni predpisi vsake države pogodbenice, za katero je bil podeljen. Glede tega je v členu 2(2) Münchenske konvencije določeno:

„Evropski patent ima v vsaki državi pogodbenici, za katero je podeljen, enak učinek kot državni patent, ki ga podeli ta država, in zanj veljajo enaki pogoji […]“

12 Glede pravic, ki se podelijo imetniku evropskega patenta, je v členu 64(1) in (3) te konvencije določeno:

„1. […] evropski patent [daje] imetniku od datuma objave omembe njegove podelitve v vsaki državi pogodbenici, za katero je podeljen, enake pravice, kot bi mu jih dal državni patent, podeljen v tej državi.

[…]

3. Vsaka kršitev evropskega patenta se obravnava po državnem pravu.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

13 F. Primus in M. Goldenberg, s stalnim prebivališčem v Združenih državah Amerike, sta imetnika evropskega patenta št. 131 627.

14 24. marca 1997 sta pri Rechtbank te s'-Gravenhage vložila tožbo proti družbi Roche Nederland BV, s sedežem na Nizozemskem, in osmim drugim družbam skupine Roche, s sedežem v Združenih državah Amerike, Belgiji, Nemčiji, Franciji, Združenem kraljestvu, Švici, Avstriji in na Švedskem (v nadaljevanju: Roche in drugi). Tožeči stranki sta tem družbam očitali kršitev pravic, ki jima jih daje patent, katerega imetnici sta. Ta domnevna kršitev naj bi bila v tem, da so tožene družbe v državah, v katerih imajo sedež, tržile pribor za imunološko doziranje.

15 Družbe skupine Roche, ki nimajo sedeža na Nizozemskem, so izpodbijale pristojnost nizozemskega sodišča. Glede vsebine pa so uveljavljale neobstoj kršitve in ničnost spornega patenta.

16 S sodbo z dne 1. oktobra 1997 se je Rechtbank te s'-Gravenhage razglasilo za pristojno in zavrnilo zahtevka F. Primusa in M. Goldenberga. Na podlagi pritožbe je Gerechtshof te s'-Gravenhage s Sodbo z dne 27. junija 2002 spremenilo omenjeno sodbo ter med drugim družbi Roche in drugim prepovedalo kršitev pravic iz omenjenega patenta v vseh državah, navedenih v tem patentu.

17 Hoge Raad, pri katerem je bila vložena revizija, je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je med zahtevki zaradi kršitve evropskega patenta – ki jih je vložil imetnik evropskega patenta proti toženi stranki s sedežem v državi sodišča, ki o zadevi odloča, in proti različnim toženim strankam s sedežem v drugih državah pogodbenicah, kot je država sodišča, ki o zadevi odloča, glede katerih imetnik patenta izjavlja, da kršijo ta patent v eni ali več državah pogodbenicah – taka medsebojna zveza, kot se zahteva za uporabo člena 6, začetek in točka 1, Bruseljske konvencije?

2. Če odgovor na prvo vprašanje ni pritrdilen ali ni povsem pritrdilen, v katerih okoliščinah torej taka zveza obstaja oziroma ali je pri tem pomembno, da

   – tožene stranke pripadajo isti skupini?

   – gre v glavnem za tožene stranke, ki enako ravnajo na podlagi skupne politike, in če je odgovor pritrdilen, ali je pomemben kraj, v katerem je bila oblikovana taka skupna politika?

   – so očitana dejanja kršitve različnih toženih strank enaka ali skoraj enaka?“

Vprašanji za predhodno odločanje

18 S tema vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Bruseljske konvencije razlagati tako, da ga je treba uporabiti pri tožbah zaradi kršitve evropskega patenta, ki so vložene proti več družbam s sedežem v različnih državah pogodbenicah zaradi dejanj, ki naj bi se zgodila na ozemlju ene ali več teh držav, zlasti v primeru, v katerem bi navedene družbe, ki pripadajo isti skupini, ravnale enako ali podobno v skladu s skupno politiko, ki naj bi jo oblikovala le ena izmed njih.

19 Z odstopanjem od načela iz člena 2 Bruseljske konvencije, po katerem je tožena oseba s sedežem v državi pogodbenici tožena pred sodiščem te države, člen 6, točka 1, te konvencije pri več toženih osebah omogoča, da je tožena oseba s stalnim prebivališčem v eni državi pogodbenici tožena v drugi državi pogodbenici, v kateri ima ena od toženih oseb stalno prebivališče.

20 Sodišče je v sodbi z dne 27. septembra 1988 v zadevi Kalfelis (189/87, Recueil, str. 5565, točka 12) razsodilo, da mora za uporabo člena 6, točka 1, Bruseljske konvencije med različnimi zahtevki ene tožeče stranke proti različnim toženim strankam obstajati medsebojna zveza, tako da je smiselna skupna obravnava in odločanje, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov.

21 Zahteva po medsebojni zvezi ne izhaja iz besedila člena 6, točka 1 Bruseljske konvencije. Iz tega besedila jo je izvedlo Sodišče, da bi se izognili temu, da s to določbo predpisano načelo pristojnosti sodišča države, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče, ne bi postavilo pod vprašaj samega obstoja tega načela (zgoraj navedena sodba Kalfelis, točka 8). Ta zahteva je bila pozneje potrjena s sodbo z dne 27. oktobra 1998 v zadevi Réunion européenne in drugi (C-51/97, Recueil, str. I-6511, točka 48) ter izrecno sprejeta v besedilo člena 6, točka 1, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2001, L 12, str. 1), ki je nasledila Bruseljsko konvencijo.

22 Besedna zveza, ki jo je Sodišče uporabilo v zgoraj navedeni sodbi Kalfelis, povzema besedilo člena 22 Bruseljske konvencije, po katerem so pravde sorodne, če so tako tesno povezane med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselna, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov. V sodbi z dne 6. decembra 1994 v zadevi Tatry (C-406/92,

Recueil, str. I-5439, točka 58) je bil omenjeni člen 22 razložen tako, da za to, da bi bili pravdi sorodni, zadošča, da bi zaradi njunega ločenega obravnavanja in odločanja obstajala nevarnost izdaje nasprotujočih si odločb in ni potrebno, da bi obstajala nevarnost pravnih posledic, ki bi se medsebojno izključevale.

23 Obseg izraza „nezdružljive“ sodne odločbe iz zgoraj navedene sodbe Tatry v okviru člena 22 Bruseljske konvencije je tako širši od obsega istega izraza iz sodbe z dne 4. februarja 1988 v zadevi Hoffmann (145/86, Recueil, str. 645, točka 22) v okviru člena 27, točka 3, te konvencije, v kateri je določeno, da se sodna odločba, izdana v eni državi članici, ne prizna, če ni združljiva s sodno odločbo, izdano v sporu med istima strankama v državi, v kateri se zahteva priznanje. Sodišče je tako v zgoraj navedeni sodbi Hoffmann odločilo, da je treba za to, da bi se ugotovilo, ali sta sodni odločbi nezdružljivi v smislu te zadnje določbe, raziskati, ali sta obravnavani odločbi povzročili pravne posledice, ki se medsebojno izključujejo.

24 F. Primus in M. Goldenberg ter nizozemska vlada zatrjujejo, da je široko razlago pridevnika „nezdružljive“ sodne odločbe v smislu nasprotujoče si sodne odločbe iz zgoraj navedene sodbe Tatry v okviru člena 22 Bruseljske konvencije treba razumeti v povezavi s členom 6, točka 1, te konvencije. Družba Roche in drugi ter vlada Združenega kraljestva k trditvam, ki se jim je v sklepnih predlogih pridružil tudi generalni pravobranilec v točki 79 in naslednjih, nasprotno zatrjujejo, da ob upoštevanju namena in položaja obravnavanih dveh določb v notranji ureditvi Bruseljske konvencije to ni dopustno ter da je treba dati prednost ožji razlagi.

25 Vendar se zdi, da v okviru te zadeve o tem vprašanju ni treba odločiti. Tako zadostuje, da se ob predpostavki, da je izraz „nezdružljive“ sodne odločbe za uporabo člena 6, točka 1, Bruseljske konvencije treba razumeti v širokem pomenu nasprotujočih si sodnih odločb, ugotovi, da ne obstaja nevarnost, da bi bile take sodne odločbe izdane na podlagi tožb zaradi kršitve evropskega patenta, vloženih v različnih državah

pogodbenicah, ki v spor vključujejo več toženih strank s stalnim prebivališčem v teh državah, za dejanja, ki naj bi se zgodila na njihovem ozemlju.

26 Kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 113 sklepnih predlogov, zato da bi se za sodne odločbe lahko štelo, da so si nasprotujoče, ne zadošča, da obstaja neskladje med rešitvami spora, ampak mora priti do neskladja v okviru istega dejanskega in pravnega stanja.

27 V primeru, ki ga je predložitveno sodišče navedlo v prvem vprašanju za predhodno odločanje, to je pri tožbah zaradi kršitev evropskega patenta, ki v spor vključuje več strank s sedežem v različnih državah pogodbenicah, zaradi dejanj, ki naj bi se zgodila na ozemlju ene ali več teh držav, ne bi bilo mogoče ugotoviti obstoja istega dejanskega stanja, ker so tožene stranke različne in ker očitane kršitve, storjene v različnih državah pogodbenicah, niso iste.

28 Do morebitnih neskladij med sodnimi odločbami, ki bi jih izdala obravnavana sodišča, ne bi prišlo v okviru istega dejanskega stanja.

29 Poleg tega, čeprav so v Münchenski konvenciji predpisana pravila Skupnosti za podelitev evropskega patenta, iz členov 2(2) in 64(1) te konvencije jasno izhaja, da patent urejajo nacionalni predpisi vsake države pogodbenice, za katero je bil podeljen.

30 Iz člena 64(3) Münchenske konvencije zlasti izhaja, da je treba vsako tožbo zaradi kršitve evropskega patenta preučiti glede na veljavne nacionalne področne predpise v vsaki od držav, za katere je bil podeljen.

31 Iz tega sledi, da kadar več sodišč iz različnih držav pogodbenic odloča o tožbi zaradi kršitve evropskega patenta, podeljenega v vsaki od teh držav, proti toženim strankam s stalnim prebivališčem v teh državah za dejanja, domnevno storjena na njihovem ozemlju, do morebitnih neskladij med sodnimi odločbami, ki jih izdajo zadevna sodišča, ne pride v okviru istega pravnega stanja.

32 Morebitnih neskladnih sodnih odločb se torej ne more označiti za nasprotujoče si sodne odločbe.

33 Tudi če bi se v teh okoliščinah najširša razlaga izraza „nezdružljive“ sodne odločbe kot nasprotujoče si sodne odločbe ohranila kot merilo obstoja medsebojne zveze, ki se zahteva za uporabo člena 6, točka 1, Bruseljske konvencije, je treba ugotoviti, da se take zveze ne bi moglo ugotoviti med tožbami zaradi kršitve istega evropskega patenta, od katerih bi bila vsaka vložena proti družbi s sedežem v različni državi pogodbenici, za dejanja, ki naj bi jih ta družba storila na ozemlju te države.

34 Ta ugotovitev ni vprašljiva niti v primeru, ki ga je predložitveno sodišče navedlo v drugem vprašanju za predhodno odločanje, to je če bi tožene družbe, ki pripadajo isti skupini, ravnale enako ali podobno v skladu s skupno politiko, ki naj bi jo oblikovala le ena izmed njih, tako da bi šlo za isto dejansko stanje.

35 Ostalo bi namreč dejstvo, da pravno stanje ne bi bilo isto (glej točki 29 in 30 te sodbe), in celo v takem primeru ne bi bilo nevarnosti nasprotujočih si sodnih odločb.

36 Poleg tega je treba ugotoviti, da čeprav na prvi pogled ekonomičnost postopka lahko narekuje združitev teh pravd pred enim sodiščem, bi bile prednosti take združitve za učinkovito sojenje majhne in bi hkrati povzročile nove nevarnosti.

37 Pristojnost, ki bi temeljila samo na dejanskih merilih, ki jih navaja predložitveno sodišče, bi privedla do pomnožitve elementov, ki so odločilni za določitev sodne pristojnosti, in bi tako zmanjšala predvidljivost pravil o pristojnosti, ki jih predpisuje konvencija, ter posledično ogrozila načelo pravne varnosti, na katerem ta konvencija temelji (glej sodbi z dne 19. februarja 2002 v zadevi Besix, C-256/00, Recueil, str. I-1699, točke od 24 do 26, in z dne 1. marca 2005 v zadevi Owusu, C-281/02, ZOdl., str. I-1383, točka 41, ter sodbo s tega dne v zadevi GAT, C-4/03, ZOdl., str. I-6509, točka 28).

38 Ogrožanje načela pravne varnosti bi bilo še toliko večje, ker bi zadevna merila tožeči stranki omogočila široko izbiro in bi spodbujala pojav „forum shopping“, ki se mu konvencija poskuša izogniti in ga je Sodišče v sodbi Kalfelis hotelo preprečiti (glej točko 9 te sodbe).

39 Poudariti je treba, da bi moralo sodišče, ki mu je bila zadeva predložena, zaradi preverjanja izpolnjevanja zadevnih meril, ki jih mora dokazati tožeča stranka, preden bi lahko ugotovilo, ali je pristojno, vsebinsko odločati o zadevi. Ta predhodni preizkus bi lahko povzročil dodatne stroške in podaljšanje postopka, če bi se omenjeno sodišče, ker ne bi ugotovilo obstoja istega dejanskega stanja in torej zadostne medsebojne zveze med tožbami, moralo izreči za nepristojno in bi bilo treba vložiti novo tožbo pri sodišču druge države.

40 Na koncu, če sodišče, pri katerem je tožeča stranka vložila tožbo, na podlagi meril, ki jih navaja predložitveno sodišče, lahko ugotovi, da je pristojno, pred tem sodiščem združitev pravd zaradi kršitev ne bi mogla preprečiti vsaj delne razdružitve pravd na področju patentov, ker bi se, kot je to pogosto v praksi in kot je to v tem primeru v glavni stvari, kot stransko vprašanje postavilo vprašanje veljavnosti spornega patenta. To vprašanje, ki se postavi s tožbo ali z ugovorom, sodi v izključno pristojnost sodišč države članice, v kateri se je deponiranje ali registracija izvedla oziroma se šteje za izvedeno in je predpisana v členu 16, točka 4, Bruseljske konvencije (zgoraj navedena sodba GAT, točka 30). Ta izključna pristojnost sodišč države, v kateri je bil podeljen patent, je bila na področju evropskega patenta potrjena s členom V(d) Protokola k Bruseljski konvenciji.

41 Glede na navedeno je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 6, točka 1, Bruseljske konvencije razlagati tako, da se ne uporablja v pravdah zaradi kršitve evropskega patenta proti več družbam s sedežem v različnih državah pogodbenicah za dejanja, ki naj bi bila storjena na ozemlju ene ali več teh držav, tudi če bi navedene družbe, ki pripadajo isti skupini, ravnale enako ali podobno v skladu s skupno politiko, ki naj bi jo oblikovala le ena od njih.

Stroški

42 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 6, točka 1, Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, kakor je bila nazadnje spremenjena s Konvencijo z dne 29. novembra 1996 zaradi pristopa Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske, je treba razlagati tako, da se ne uporablja v pravdah zaradi kršitve evropskega patenta proti več družbam s sedežem v različnih državah pogodbenicah za dejanja, ki naj bi bila storjena na ozemlju ene ali več teh držav, tudi če bi navedene družbe, ki pripadajo isti skupini, ravnale enako ali podobno v skladu s skupno politiko, ki naj bi jo oblikovala le ena od njih.

Podpisi